

11. Fromm E. Niech się stanie człowiek. Z psychologii etyki / E. Fromm. – PWN, Warszawa-Wrocław, 1999. – 207 p.
12. Koziński J. Człowiek wielowymiarowy / J. Koziński. – Wyd. Akademickie „Żak”, Warszawa, 1996. – 290 p.
13. Kujawiński J. Twórczość metodyczna nauczyciela / J. Kujawiński. – Wyd. Naukowe Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Poznań, 2001. – 199 p.
14. Kuleta M. Człowiek jako kreator zmian w swoim życiu, In. D. Kubacka-Jasiecka (ed.), Człowiek wobec zmiany. Rozważania psychologiczne / M. Kuleta. – Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2002. – PP. 21–37.
15. Kuźma J. Odrodzenie człowieka przez edukację, In. I. Wojnar (ed.), Ten świat i człowiek w tym świecie. Obszary sprzeczności edukacyjnych, Komitet Prognoz “Polska 2000 Plus” / J. Kuźma. – Wyd. ELIPSA, Warszawa, 2003. – PP. 88–95.
16. Kwieciński Z. Socjopatologia edukacji / Z. Kwieciński. – Wyd. Wszechnicy Mazurskiej, Olecko, 1995. – 284 p.
17. Kwieciński Z. Zapętlenie kwestii edukacyjnej w sytuacji gwałtownej zmiany jej kontekstu / Z. Kwieciński // Forum Oświatowe. – 1997. – №1-2. – PP. 267–275.
18. Mendecka G. Rodzina a rozwój aktywności twórczej / G. Mendecka // Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, Psychologia, vol. VII, R. Derbis (ed.). – Wyd. WSP, Częstochowa, 1998. – PP. 77–96.
19. Obuchowski K. Psychologia dążeń ludzkich / K. Obuchowski. – PWN, Warszawa, 1983. – 298 p.
20. Popek S. Kwestionariusz twórczego zachowania KAHN / S. Popek. – Wyd. UMCS, Lublin, 1990. – 91 p.
21. Przetacznik-Gierowska M., Makiello-Jarża G. Psychologia rozwojowa i wychowawcza wieku dziecięcego / M. Przetacznik-Gierowska, G. Makiello-Jarża. – WSiP, Warszawa, 1992. – 390 p.
22. Pufal-Struzik I. Aktywność twórcza człowieka i jej związek z samooceną jakości życia, In. A. Bańka, R. Derbis (eds.), Psychologiczne i pedagogiczne wymiary jakości życia / I. Pufal-Struzik. – Wyd. “Gemini”, Poznań-Częstochowa, 1994. – PP. 97–105.
23. Rewera M. Autorytety w świadomości młodzieży licealnej / M. Rewera. – WZNoS w Stalowej Woli, KUL Jana Pawła II, Stalowa Wola, 2008. – 340 p.
24. Rewera M. Rodzina w systemie wartości młodzieży polskiej (na podstawie wybranych wyników badań z lat 1995–2010, In. B. Więckiewicz, M. Klimek (eds.), Współczesna rodzina w dobie przemian społeczno-kulturowych / M. Rewera. – Wydawnictwo KUL, Lublin, 2012. – PP. 89–115.
25. Schulz R. Twórczość społeczne aspekty zjawiska / R. Schulz. – PWN, Warszawa, 1990. – 361 p.
26. Seligman M. Co możesz zmienić, a czego nie możesz (ucząc się akceptować siebie). Poradnik skutecznego samodoskonalenia się / M. Seligman. – Media Rodzina, Poznań, 1994. – 439 p.
27. Straś-Romanowska M. Jakość życia w świetle założeń psychologii zorientowanej na osobę, In. M. Straś-Romanowska, K. Lachowicz-Tabaczek, A. Szmajke (eds.), Jakość życia w badaniach empirycznych i refleksji teoretycznej, “Kolokwia Psychologiczne” / M. Straś-Romanowska. – Instytut Psychologii PAN, Warszawa, 2005. – PP. 261–266.
28. Stróżewski W. W kręgu wartości / W. Stróżewski. – Wyd. Znak, Kraków, 1992. – 175 p.
29. Stróżewski W. O wielkości. Szkice z filozofii człowieka / W. Stróżewski. – Wyd. Znak, Kraków, 2002. – 318 p.
30. Sujak E. Żyć lepiej / E. Sujak. – Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa, 2002. – 241 p.
31. Szewczuk W. Psychologia w służbie życia / W. Szewczuk. – WSiP, Warszawa, 1982. – 319 p.
32. Tomaszewski T. Ślady i wzorce / T. Tomaszewski. – WSiP, Warszawa, 1984. – 211 p.
33. Wojnar I. Humanistyczne intencje edukacji / I. Wojnar. – Wyd. Akademickie “Żak”, Warszawa, 2000. – 315 p.
34. Zaborowski Z. Problemy psychologii życia / Z. Zaborowski. – Wyd. Akademickie «Żak», Warszawa, 2001. – 309 p.
35. Zimny Z. M. Jakość rozwoju osobowości człowieka a jakość jego życia, In. R. Derbis (ed.), Jakość rozwoju a jakość życia / Z. M. Zimny. – Wyd. WSP, Częstochowa, 2000. – PP. 33–38.

УДК 159.954:[374+379.8]

Л. А. ЯРЕМЕНКО

РЕАЛІЗАЦІЯ ФУНКЦІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЯ І ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ В ПОЗАШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Проаналізовано дозвільну діяльність, суть якої визначається свободою вибору особистістю своєї поведінки відповідно до наявних у неї потреб й інтересів. Відзначено, що завдяки цьому відбувається повноцінний розвиток учнів в позашкільних закладах освіти не тільки впродовж навчальної діяльності, а й під час активного дозвілля. Показано, що за умов позашкільної освіти з функцією організації дозвілля нерозривно пов'язана функція формування творчих здібностей дитини, адже творчість передбачає

цілеспрямовану креативну діяльність індивіда, яка завершиться створенням чогось нового, що має суспільну цінність. З огляду на це встановлено, що кожен етап формування в особистості креативного мислення потребує організації педагогічно продуманих дій з урахуванням вікових можливостей дитей.

Ключові слова: людина, освіта, творчість, свобода, функції позашкільної освіти, функція організації дозвілля, функція формування творчих здібностей особистості.

Л. А. ЯРЕМЕНКО

РЕАЛИЗАЦИЯ ФУНКЦИЙ ОРГАНИЗАЦИИ ДОСУГА И ФОРМИРОВАНИЯ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ ЛИЧНОСТИ УЧЕНИКА ВО ВНЕШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Проанализирована деятельность во время досуга, сущность которой определяется свободой выбора личностью своего поведения соответственно с имеющимися в ней потребностями и интересами. Отмечено, что благодаря этому происходит полноценное развитие учащихся во внешкольных учреждениях образования не только в учебной деятельности, но и во время досуга. Показано, что в условиях внешкольного образования с функцией организации досуга неразрывно связана функция формирования творческих способностей ребенка, поскольку творчество предусматривает целенаправленную креативную деятельность индивида, которая завершается созданием чего-то нового, что имеет общественную ценность. В связи с этим установлено, что каждый этап формирования в личности креативного мышления требует организации педагогически продуманных действий с учетом возрастных возможностей детей.

Ключевые слова: человек, образование, творчество, свобода, функции дополнительного образования, функция организации досуга, функция формирования творческих способностей личности.

L. A. YAREMENKO

IMPLEMENTATION OF FUNCTIONS OF LEISURE ORGANIZATION AND FORMATION OF INDIVIDUAL'S CREATIVE ABILITIES IN NONFORMAL EDUCATION

Nature and purpose of leisure activities, essence of which is determined by the individual's freedom to choose their own behavior in accordance with its existing needs and interests have been analyzed. Due to this full development of students in nonformal educational institutions takes place not only during learning activities, but also during active leisure. Therefore, in conditions of nonformal education function of leisure is inextricably linked to the function of forming creative abilities of the individual. After all, it is creativity that involves purposeful creative activity of the individual, which ends with the creation of something new that is of socially useful value. With this in mind every step of forming individual's creative thinking needs organization of pedagogically-considered actions, taking into account age abilities of children.

Keywords: human, education, creativity, freedom, function of nonformal education, function of leisure organisation, function of forming individual's creative abilities.

Навчання учнів в школі та позашкільних закладах освіти є ефективним, якщо ці заклади успішно реалізують функції організації дозвілля. Дозвілля – це частина вільного часу, який витрачається за бажанням особистості для задоволення її духовних потреб у спілкуванні, засвоєнні й створенні цінностей культури, розваг і розвитку творчих здібностей. Сфера дозвілля становить своєрідну зону відпочинку, відновлення духовних і фізичних сил, вільного спілкування й розвитку інтересів в середовищі однолітків, з якими дитина вважає себе тісно пов'язаною. Вона здобуває тут норми, цінності, установки для власної поведінки [8, с. 76]. Як своєрідна форма позаурочного часу дозвілля може бути використане учнями для поглиблення своїх знань з усіх навчальних предметів, задоволення і розвитку інтересів, запитів, нахилів, духовного зростання, вдосконалення фізичних якостей та відпочинку [5, с. 73].

Мета статті – розкрити й охарактеризувати сутність реалізації організації дозвілля учнів, етапи формування в дітей і підлітків творчих здібностей у закладах позашкільної освіти.

Дозвільну діяльність індивід вибирає згідно зі своїми потребами й інтересами, не під тиском зовнішніх обставин. Проте ця вільна діяльність, на думку Ю. Бардашевської, не є безконтрольною: адже якщо дозвільна діяльність не спрямовується педагогом, то дитина чи підліток може опинитися

під впливом негативних факторів. За таких умов різко зростають вимоги до педагогічних працівників щодо посилення уваги до організації дозвільної діяльності учнів.

Демократичне правове суспільство, в якому людина вважається найвищою цінністю, висуває нині нові підходи у вихованні. Вони ґрунтуються на загальнолюдських засадах, що встановлюють конструктивні відносини людини з природою, людини з людиною, наповнюють життя гідним змістом, роблять його значущим. Застосований вміло й ефективно виховний потенціал дозвілля дітей і підлітків за умов професійного здійснення педагогічної дії на основі гуманістичного підходу до них може стати важливим засобом у формуванні свідомих громадян. Однак цей потенціал часто використовується у навчально-виховному процесі несповна, про що свідчать такі проблеми: вільний час інколи заповнюється нецікавими, формалізованими виховними заходами, на які учні приходять примусово, а не за бажанням; чимало форм виховної роботи є застарілими і не відповідають сучасним запитам молоді, не застосовується індивідуальний підхід [2, с. 8–9].

Зазначені проблеми педагоги позашкільних закладів мають вирішувати спільно з громадськістю і батьками учнів, оскільки дозвілля має двоїтий характер: з одного боку, протягом цього часу зменшується контроль з боку школи за діяльністю дітей, а з другого – зростає контроль родини за їх діями. Рациональне використання дітьми, підлітками дозвілля, передусім максимальне включення до нього фізкультурно-спортивних заходів, сприяє формуванню, зміцненню їхнього здоров'я [14, с. 198]. Цього можна досягти лише у тісній співпраці педагогічного колективу та батьків.

Однак це не применшує відповідальності педагогів. Описуючи діяльність таких позашкільних закладів, як дитячі оздоровчі табори денного перебування, Н. Казакова звертає увагу на деякі проблеми в реалізації ними функцій організації дозвілля. Ці заклади впродовж майже всього часу функціонують завдяки роботі адміністрацій шкіл і вчителів початкової ланки. В учнів старших класів цей період співпадає з іспитами й практикою, тому вчителі-предметники приходять працювати в дитячих оздоровчих таборах денного перебування лише на невеликий час. Зрозуміло, що розраховувати на велику творчу енергію та ентузіазм учителя після завершення навчального року не доводиться. Для цього необхідно замінити повсякденну рутинну роботу творчою, всюди бачити позитив, не відкидати жодної цікавої та корисної пропозиції в організації табору, не зводити оздоровлення учнів лише до посиленого харчування, прогулянок на свіжому повітрі й денного сну з читанням книжок. Важливими умовами успішного функціонування пришкольного табору дослідниця визначає: спрямування змісту виховної роботи на збереження здоров'я, інтелектуальний, духовний і соціальний розвиток молодших школярів; забезпечення виховного характеру діяльності в організаційній, основній та заключній періоди табірної зміни, врахування вікових особливостей дітей [10, с. 145].

Як свідчить практика, повноцінний розвиток дитини у позашкільних закладах відбувається не лише протягом навчальної діяльності, а й під час активного дозвілля, адже одна з головних потреб дитини – досягнення успіху в значущій для неї діяльності. Кожний успіх дитини має бути відзначений. Це означає, що вона має бачити, переживати свої успіхи. Організація дозвілля в позашкільній освіті дає широкий простір застосуванню нестандартних методів і форм розвитку дитячих здібностей [8, с. 77].

Однією з таких форм дозвілля, безперечно, є ігрова. Гра – це найперший вияв активної діяльності дитини, яка постає для неї важливим засобом пізнання навколишнього світу. Ігри дуже позитивно впливають на дитячий організм, зміцнюючи нервово-м'язову систему, поліпшуючи дихання, кровообіг, травлення. Участь в правильно організованих іграх розвиває в дітей волюві якості, творчу ініціативу, винахідливість, відчуття товариства. Дитина стає дисциплінованою, у неї виховуються самовладання, вміння стримувати свої егоїстичні пориви. Завдяки колективним іграм розвиваються організаторські здібності дітей, їх наполегливість у досягненні мети, відповідальність за свої дії. Рухливі ігри, особливо на свіжому повітрі, дають можливість дітям активно відпочити після навчання, покращуючи їх здоров'я [9, с. 29].

Про успішне використання ігрових форм в сучасній системі позашкільної освіти свідчить діяльність Херсонського Палацу дитячої та юнацької творчості. В ньому діє центр масової роботи та організації дозвілля, основна мета якого – створення такого освітнього середовища у творчих колективах, яке допомагає дитині стати особистістю, а також методичне забезпечення

гуртків, клубів, творчих об'єднань щодо організації змістовного дозвілля. Центр є найбільш мобільним підрозділом у структурі палацу, що орієнтується на потреби учнівської молоді. В ньому працюють гуртки соціально-реабілітаційного (соціально-виховні й дозвільні об'єднання) та художньо-естетичного напрямів.

Нагромаджений досвід дав змогу скласти комплексну програму організації дозвілля дітей різних вікових категорій. Основною її метою є розвиток кращих традицій та нових форм ігрової, дозвільної діяльності як надійного й ефективного засобу соціалізації, навчання, фізичного розвитку, реабілітації, організації корисного дозвілля дітей і підлітків, їх різнобічної пізнавальної, інтелектуальної, творчої активності. Основні напрямки вказаної програми – правове, естетичне, фізичне виховання, виховання на народних традиціях, громадянське самоусвідомлення, економічна та комп'ютерна обізнаність, профільна спрямованість. Для реалізації зазначених напрямів у Херсонському Палаці дитячої та юнацької творчості використовують різні форми організації дозвілля: ігрові програми (пізнавальні, розвивальні, розважальні, ігри-уроки); інтелектуальні ігри (економічні турніри, брейн-ринги, дебати); конкурси КВК; фестивалі художньої самодіяльності і дитячої творчості; акції, бесіди, уроки, лекції, тренінги; вистави, шоу-програми; літні табори відпочинку [8, с. 78–79].

Як бачимо, з функцією організації дозвілля в умовах позашкільної освіти нерозривно пов'язана функція формування творчих здібностей особистості. Творчість є цілеспрямованою діяльністю людини, яка завершується створенням чогось нового з метою вдосконалення знарядь праці, технологічних процесів, планування праці, конструкції виробів тощо, тобто нового, яке має суспільну цінність. Відповідно творчою особистістю може бути названа людина, котра виявила творчий підхід у певній діяльності, реалізувала свої можливості, відкрила для себе світ духовного самовдосконалення. Вона має постійно перебувати у стані творення, передусім творення своєї особистості. Певні внутрішні чинники, свідомий вибір моральних ідеалів повинні допомогти людині перебороти себе на шляху самовдосконалення і самореалізації як особистості творчої [11, с. 57].

Творча діяльність учнів характеризується тими ж закономірностями, що й творча діяльність дорослих людей, а саме: все, що створюється дітьми, незалежно від суспільного значення наслідків праці, є результатом копійки напруженої діяльності; творчість учнів наближається до творчої діяльності дорослих і за значенням у процесі її основних психічних компонентів; творча діяльність учнів характеризується тими ж етапами, що й в дорослих.

«У позашкільному педагогічному процесі дитина не просто відтворює те, що засвоює. Завдяки своїй унікальності і неповторності вона доповнює, удосконалює те, що засвоїла, чого навчилася раніше. Саме у цьому полягає закон творчої поведінки й особливості методики позашкільного педагогічного процесу», – зазначає Т. Цвірова [13].

Вивчення наслідків творчої праці учнів у позашкільних навчальних закладах доводить, що їх творча діяльність має певні особливості:

– за невеликим винятком, учні створюють нові продукти, що не мають суспільного значення, тобто створюють нове для себе, тоді як суспільству це нове вже відомо. Отже, таке нове має суб'єктивний характер. Проте з погляду психології така праця учнів не позбавлена творчого характеру, оскільки в її процесі вони роблять для себе певні відкриття, хоча для розвитку здібностей учнів, навчання їх творчості характер новизни не має вирішального значення;

– навчальний характер творчості висуває на перший план не результати творчої діяльності, а підготовку до неї в майбутньому у виробничих умовах. Основним джерелом творчої діяльності дітей має бути досвід, нагромаджений у цій галузі й переданий доступно в процесі навчання;

– творча діяльність учнів перебуває на нижчому рівні самостійності [12].

Творчість, як прояв активності й самостійності особистості, починає формуватися в дитинстві. У цей віковий період творча діяльність спрямована на створення дитиною певних цінностей у різних сферах життя. Однак для цього потрібно створити відповідні умови. Батьки мають дбати про залучення своїх дітей до дитячих об'єднань за інтересами, заохочувати їх до участі в концертах, конкурсах, змаганнях, виставках й інших заходах. Щоб визначити сфери

інтересів і можливостей дитини, необхідно спостерігати за нею, виявляти її зацікавленість до уподобань, підтримувати і стимулювати творчість [13].

Головними умовами організації творчої діяльності учнів в позашкільних навчальних закладах є:

- створення необхідної обстановки для самостійних дій учнів у процесі праці. Загальновідомо, що формування всіх якостей і властивостей особистості відбувається в процесі діяльності. Це стосується і розвитку творчих сил та здібностей. Діяльність у позашкільних навчальних закладах для виконання цих завдань має забезпечувати високий рівень інтелектуальної активності, що передбачає можливість для самостійних дій учнів в процесі праці. На заняттях гуртків це завдання може бути успішно вирішено способом формування трудових знань, за якого виключається повна регламентація дій учнів;

- підведення учнів до творчої ідеї або пряма постановка перед ними творчих питань і завдань. В умовах діяльності людей у сфері матеріального виробництва творча ідея чи завдання виникає під впливом запитів громадського життя в нових продуктах праці. У навчальній роботі в позашкільних закладах освіти учні також можуть інколи самостійно усвідомлювати наявність тих чи інших завдань, вирішення яких сприяє розвитку їх творчих сил і здібностей. Разом з тим більшості учнів важко самостійно усвідомлювати такі завдання. Ті завдання, які перед ними постають, дуже часто мають випадковий характер. Тому учнів треба не тільки включати в діяльність, що містить у собі можливості вияву самостійних дій, а й підводити їх до усвідомлення цієї можливості, стимулювати їх до того, щоб закладена у трудовому завданні можливість була ними використана;

- стимулювання до мобілізації та застосування загальнотеоретичних і політехнічних знань для вирішення творчих завдань. Як відомо, творча діяльність стає можливою на основі певних знань, умінь і навичок. Проте учні не завжди вміють застосовувати свої знання на практиці, а отже, інколи не можуть самостійно долати труднощі при виконанні трудового завдання. Застосування різних педагогічних прийомів має сприяти встановленню в учнів зв'язків між їхніми знаннями та завданнями, які треба вирішити;

- застосування різних педагогічних прийомів стимулювання інтелектуальної активності учнів для виконання ними завдань творчого характеру. Вивчення трудової діяльності показало, що за дотримання зазначених вище умов рівень активності учнів не завжди є однаковим. Це пов'язано з тим, що вони, зазвичай, неоднаково мобілізують свої психофізичні сили для вирішення завдань творчого характеру; зокрема, легко відволікаються, вольові дії в них імпульсивні, інтереси не дуже сталі. Все це негативно позначається на їхній діяльності. Застосування ж спеціальних педагогічних прийомів сприяє тому, що діти, підлітки більш зацікавлено виконують завдання, стають уважнішими під час роботи, докладають більше зусиль для подолання труднощів, які виникають у процесі праці. Внаслідок цього результати роботи стають значно кращими [3, с. 16–17].

Вивчення практичної діяльності позашкільних навчальних закладів дає підстави стверджувати, що побудова навчально-виховного процесу та дозвільної діяльності гуртків, творчих об'єднань на засадах особистісно орієнтованої освіти, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, технологій співробітництва, співтворчості педагога-позашкільника і його вихованців у процесі улюбленої пізнавальної або творчої діяльності забезпечують: творчу спрямованість особистості дитини, усвідомлення нею значення творчих, гуманістичних потреб, мотивів, цілей як провідних в її саморозвитку і життєдіяльності; розвиток творчих рис характеру особистості учня (цілеспрямованості, ініціативності, наполегливості, самостійності, винахідливості, оригінальності, організованості, працелюбності); розвиток творчих якостей інтелекту всіх учасників позашкільного навчально-виховного процесу (логічного, діалектичного та цілісного сприйняття дійсності, творчої уяви та фантазії, інтуїції, уваги, пам'яті, що сприяє формуванню вміння спільно визначати і вирішувати життєві завдання, розробляти творчі проекти); творчу самосвідомість педагога-позашкільника та його вихованців, що виявляється у самопізнанні й адекватній самооцінці, самоорганізації, самореалізації, самовдосконаленні творчої особистості; постійне зростання потенціалу творчої діяльності – бажання систематично здобувати нові знання, набувати вміння, навички, творчо їх використовувати; формування психічних якостей творчої особистості, її темпераменту, властивостей нервової системи (чутливості, пластичності,

працездатності), доцільного індивідуального стилю діяльності й поведінки, у процесі яких використовуються найкращі і коригуються слабкі (згідно з вимогами творчої діяльності) якості нервової системи конкретного вихованця та педагога [6].

Процес формування креативного мислення у дитини складаються з таких етапів: 1) мотиваційно-цільового (створення основи у формуванні креативних умінь). Мотивація є основним моментом у формуванні мислення, вона посилює успіх і відчуття дитиною гордості за успішно виконану справу; 2) змістовно-операційного (власне розвиток дивергентного мислення, коли пошук йде одночасно за різними напрямками, не підпорядковуючись єдиній логіці, через застосування методів активної творчої діяльності: методів дискусії, гри, розгляду ситуацій, експериментально-дослідної роботи тощо); 3) результативно-оцінного (вдосконалення креативного мислення у процесі творчої діяльності, включення дітей у розробку завдань, які сприяють формуванню творчих здібностей) [7].

Кожний етап формування креативного мислення у дитини потребує організації педагогічно продуманих дій з урахуванням її вікових можливостей. Так, на першому етапі пропонується створення умов для проникнення дитини за межі відомого та формулювання проблеми у формі питань. Для цього використовується спеціальна система завдань, до яких входять нестандартні завдання, завдання-парадокси, завдання із застосуванням метафор, прислів'їв, приказок, народних прикмет й ін.

Другий етап – це самостійний пошук вирішення проблеми, створення проекту. Впровадження методу проектів ефективно впливає на активізацію творчої діяльності учнів, розвиток їх здібностей. Основною метою проектного навчання є набуття та поглиблення учнями знань і вмінь у процесі планування і виконання практичних завдань. Отже, під проектом як організаційною формою й методом в умовах реалізації функції творчості в закладах позашкільної освіти мається на увазі навчальне завдання практичного характеру – не лише задум, а й його реалізація учнем або групою за визначеним планом.

Суть проектної технології полягає в стимулюванні інтересу учнів до вирішення певних проблем, що передбачає оволодіння необхідною сумою знань через проектну діяльність. Залежно від класифікаційної ознаки проекти визначають: за характером контактів – внутрішні (організовані всередині одного гуртка або між гуртками навчальних закладів, регіону, країни) і міжнародні (за участю представників різних країн); за кількістю учасників – одноосібні, парні, групові; за тривалістю проведення – короткотривалі, середньотривалі, довготривалі [4].

Позитивною ознакою методу проектів стосовно реалізації позашкільними закладами функції творчості є те, що знання та навички учні здобувають не суто теоретично в готовому вигляді, без практики, а під час виконання конкретного завдання. Організуючи роботу над проектом у процесі реалізації методики позашкільної освіти, учні самостійно визначають мету, складають план, практично його реалізують, оцінюють і представляють. Під час роботи вони оволодівають теоретичними і прикладними знаннями, прийомами творчої діяльності. Отже, робота над проектом сприяє формуванню в дітей, підлітків творчих здібностей і їх практичного застосування. Через проект відбувається засвоєння знань, формування вмінь визначати і знаходити шляхи вирішення проблем, що сприяє розвитку творчості й відповідальності.

Роботу над проектом за умов реалізації методики позашкільної освіти варто здійснювати впродовж трьох етапів: 1) концептуального; 2) основного; 3) підсумкового. Концептуальний етап передбачає визначення об'єкта дослідження, постановку мети і завдань, вибір методики, необхідних для реалізації проекту ресурсів; також треба оформити відповідну документацію. На основному етапі здійснюється безпосередня реалізація проекту, коригування й уточнення плану, контроль за ходом роботи, фіксація результатів. Підсумковий етап включає обговорення і презентацію результатів, визначення об'єкта й теми наступного проекту [4].

Успішна реалізація будь-якого творчого проекту в позашкільних закладах освіти можлива за комплексного і глибокого вивчення учнями основних ідей, проблем, тем, пов'язаних з ним. Для цього розробляються творчі завдання, які можуть систематично використовуватися для формування креативних навичок. Це найкраще відбувається під час тренінгів [7].

На третьому етапі пропонується рефлексія (здатність людини не лише мислити, відчувати, а й осмислювати свої думки і почуття), застосовуючи метод «незакінчених речень» з

метою особистісного і суспільного оцінювання результатів власного пошуку для подальшого переходу доформування нових проблем. Виникнення рефлексії є початком розвитку людини як розумної істоти, який не фіксується в морфологічних змінах (мозок, пряма хода, розвиток руки тощо), а характеризується усвідомленням свого буття у Світі, що набуває спочатку форми відносин «Я – Ти»; це – початок самознаходження і самосприйняття Людини у Світі [1, с. 7].

Отже, різні функції позашкільних закладів освіти мають комплексний характер. Серед них не можна визначити головні й другорядні. Становлення різнобічно розвиненої особистості нині з необхідністю передбачає розвиток креативності. В зв'язку з цим реалізація творчих здібностей учнів є важливим завданням педагогів позашкільних навчальних закладів. Вона відбувається шляхом здійснення певної праці, що реалізує завдання трудового виховання особистості. Вільний вибір дітьми, підлітками закладів позашкільної освіти, в яких сповна можуть бути розкриті їх здібності, має поєднуватися з відповідальністю за результати власної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арсеньев А.С. Глобальный кризис и личность (размышления философа) / А. С. Арсеньев // Мир психологии и психология в мире. – 1994. – № 10. – С. 4–26.
2. Бардашевська Ю. О. Підготовка майбутніх учителів до організації дозвільної діяльності старшокласників: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ю. О. Бардашевська. – Вінниця, 2007. – 20 с.
3. Биковська О. В. Психолого-педагогічні засади творчої діяльності учнів у позашкільних навчальних закладах / О. В. Биковська // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки. – Запоріжжя, 2006. – Вип. 37. – С. 13–20.
4. Биковська О. В. Творчий етап реалізації компетентісного підходу в позашкільній освіті [Електронний ресурс] / О. В. Биковська. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pfto/2010_10/files/p1010_07.pdf
5. Брилін Б. А. Педагогічні проблеми організації вільного часу / Б. А. Брилін // Психологія і педагогіка. – 1996. – № 4. – С. 72–76.
6. Гаврилюк В. Ю. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія як педагогічна умова формування творчої активності вихованців позашкільних навчальних закладів / В. Ю. Гаврилюк. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/NarOsv/2008-1/08gvupnz.htm>
7. Горшкова О. Г. Формування креативного мислення дитини в позашкільному закладі / О. Г. Горшкова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pfto/2009_5/files/ped905_05.pdf
8. Гусь Т. Й. Організація змістовного дозвілля у позашкільному закладі / Т. Й. Гусь, Т. В. Павлова-Сисюк // Таврійський вісник освіти. – 2011. – № 1 (33). – С. 76–82.
9. Єрмакова Т. Основні напрями формування здорового способу життя школярів у навчально-виховному процесі / Т. Єрмакова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2009. – № 11. – С. 27–31.
10. Казакова Н. В. Нормативно-правове забезпечення діяльності дитячих оздоровчих таборів денного перебування / Н. В. Казакова // Педагогічний дискурс. – 2011. – Вип. 9. – С. 141–146.
11. Каріков С. А. Філософія. Розділи: Філософська антропологія, соціальна філософія, філософія культури: навч. посібник / С. А. Каріков. – Х.: НУЦЗУ, 2011. – 128 с.
12. Сущенко Л. О. Педагогічні орієнтири наукового пошуку шляхів розвитку творчої активності особистості в позашкільному закладі / Л. О. Сущенко. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pfto/2011_16/files/P1611_41.pdf
13. Цвірова Т. Д. Розвиток дитячої творчості в умовах позашкільного закладу: сторінки історії та сучасність / Т. Д. Цвірова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: almamater.luguniv.edu.ua/magazines/elect_v/NN9/10ttdits.pdf
14. Шеремет І. Раціональна організація дозвілля як ефективний засіб протидії алкоголізації старшокласників / І. Шеремет // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2005. – № 22. – С. 196–199.